

- Skokoff, R. L. (1981). *Creating the Corporate Future*. New York: John Wiley, and Son.
- Skokoff, R. L. (1972). and Fred E. Emery. *On Purposeful Systems*. Chicago: Aldine-Atherton.
- Wakely, T. A., Kennedy, B. P., & Kawachi, I. (2001). Socioeconomic inequality in voting participation and self-rated health. *American Journal of public health*, 91, 99-104.
- Warrison, D., & Usher, C. L. (2007). Conceptualizing and Measuring Bonding Social Capital in Low-Income Neighborhoods. *Journal of social service research*, 34 (1).
- Warrison, D., & Usher, C. L. (2007). The effects on informal neighbourhood bonding social capital and neighbourhood context on home ownership for families living in poverty. *Journal of urban affairs*, 29 (1).
- Worthing, C. R., Borington, L. A., Leventhal, T., & Gunn, J. B. (2008). Neighborhood Structural Inequality, Collective Efficacy, and Sexual Risk Behavior among Urban Youth. *Journal of health and social behavior*, 49 (3).
- Wueckner, J. C. (1988). The development of an instrument to measure neighbourhood cohesion. *American journal of community psychology*, 16 (6), 771-791.
- Zampbell, K. E., & Lee, B. F. (1992). Sources of personal neighbor networks: *Social integration, need or time*. *Social Forces*, 70, 1077-1100.
- Zattell, V. (2001). poor people, poor places and poor health: the mediating role of social networks and social capital. *Social science and medicine*, 52, 1501-1516.
- Zaughy, M., Nettles, S., & O cambo, P. (2008). The Effect of Residential Neighborhood on Child Behavior Problems in First Grade. *American Journal of community psychology*, 42 (1-2).
- Duke James F. (1976). *Conflict and Power in Social Life*. Brigham: Yuang University Press.
- Ellaway, A., Macintyre, S., & Kearns, A. (2001). perception of place and health in socially contrasting neighbourhood. *urban studies*, 38, 2292-2316.
- Emory, R., Caughy, M., Harnis, R. F., & Franzini, L. (2008). Neighborhood social processes and academic achievement in elementary school. *Journal of community psychology*, 29 (2).
- Flint, J., & kearns, A. (2006). Housing Neighbourhood renewal and social capital: The case of registered social landlords in Scotland. *European Journal of Housing Policy*, 6 (1), 31-54.
- Forrest, R., & Kearns, A. (2001). social cohesion, social capital and neighbourhood. *urban studies*, 38 (12), 2125-2143.

تأثرات قومی، مذهبی و محلی نیز با تأثیرات متفاوتی در شبکه ظاهر می‌شوند. چنانکه تنوع قومی، علایق و تعهدات محلی شبکه را تقویت و تأثرات مذهبی و محلی، تأثیرات متفاوت اما عمدتاً منفی بر انسجام ارزشی شبکه دارند.

اگرچه تحلیل ثانویه حاضر با داده‌های محدودی انجام گرفته لکن نتایج حاصل نظریه تجربی نسبتاً روشنی از فرایندهای انسجام شبکه همسایگی را ترسیم نموده است. چنانکه در مدل تحلیل نظری مورد بحث قرار گرفته، فرایندهای تجمع و تشکیل اجتماعی، تأثیرات روشنی بر تغییرات انسجام شبکه همسایگی دارند و نتایج مورد اشاره در این مقاله نیز تا حد زیادی مؤید این معناست. علاوه بر این که نتایج به دست آمده با نتایج برخی از تحقیقات تجربی مشابه در داخل و خارج کشور نیز همخوانی دارد. چنانکه تأثیر ثبات مسکنی بر انسجام شبکه با نتایج تحقیق کمبل و لی (۱۹۹۲)، ناچی مینگ و همکارانش (۲۰۰۲) و زو و استوارت (۱۹۹۶) و برخی از تحقیقات داخلی (امیرکافی، ۱۳۸۳ و یقایی ۱۳۷۹) سازگاری دارد و یا تأثیر منفی همکارانش (۲۰۰۲) تطابق دارد. با این حال، رسیدن به یک تصویر تجربی روشن و جامع از کم‌ویف انسجام و فرایندهای تجمع و تشکیل اجتماعی در شبکه همسایگی مستلزم دسترسی به داده‌های زیربط به‌ویژه داده‌های رابط‌های در سطح تعداد بیشتری از شبکه‌های همسایگی است.

منابع

- امیرکافی، مهدی (۱۳۸۳). «مضامین الگوی جامعه‌شناسی اثری اجتماعی در شهر تهران». رساله دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- یقایی‌سراسری، علی (۱۳۷۹). «علل همبندی شبکه‌های اینترنتی: عوامل مؤثر بر همبندی شبکه‌های خانوادگی تهران». رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه ادبیات دانشگاه شهید بهشتی.
- چینی، مسعود (۱۳۷۵). جامعه‌شناسی نظم تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی. تهران: نشر نی.
- دیکنز، پیتر (۱۳۷۷). جامعه‌شناسی شهری (جامعه، اجتماع محلی و طبیعت انسانی). ترجمه حسین بهزاد، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- فولکوف، پائول (۱۳۸۳). جامعه‌شناسی شهر. ترجمه عبدالحسین بیک‌گور. تهران: انتشارات مؤسسه نشر آگاه، چاپ اول.
- گورنر، نورمن. اثر (۱۳۷۶). «عقدنامه‌ای بر آمار و در علوم اجتماعی». ترجمه حبیب‌الله تیمورتی. تهران: نشر نی.
- زیغ پیوره، فرانسواز (۱۳۸۲). تکنیک های خاص تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ اول.

متغیرها با روابط نظری آن‌ها توضیح داده شود. در این تحلیل، انسجام را با
 ارزشی شبکه همسایگی به عنوان متغیرهای وابسته و متغیرهای تشکیل اجتماعی ()
 بر متغیرهای تنوع قومی، تنوع مذهبی، تنوع محلی و تنوع پایگاهی (و تجمع اجرامی)
 شبکه (مشتمل بر تراکم سکونی و ثبات سکونی) به عنوان متغیرهای مستقل در این
 رگرسیون وارد گردیده‌اند. نتایج تحلیل رگرسیونی انسجام رابطه‌ای و ارزشی
 همسایگی با تکیه بر سه آماره: شامل ضریب تأثیر (بتا) متغیر مستقل بر
 ضریب همبستگی ساده (r پیرسون) متغیر مستقل و وابسته، ضریب همبستگی
 یا خالص متغیر مستقل و وابسته و همچنین ضریب همبستگی چندگانه (R) رگر
 به ترتیب در جداول ۷ و ۸ تنظیم گردیده که با رعایت احتیاط به مهم‌ترین
 آن اشاره می‌گردد.

نتایج عمده تحلیل چندمتغیره انسجام رابطه‌ای

سابقه سکونت در محله هم روابط ضعیف و هم روابط قوی همسایگی را تقویت
 این بدان جهت است که با تداوم سکونت، فرصت ارتباطات مختلف در بین همسایگی
 می‌گردد. این در حالی است که تراکم سکونی، روابط ضعیف در حد آشنایی و سلام
 در شبکه تقویت اما باعث تضعیف روابط قوی همسایگی مثل معاشرت خانوادگی و
 البته یک معنای یافته حاضر این می‌تواند باشد که چون در شرایط تراکم سکونی،
 مواجهه ساکنین در حد روابط آشنایی به‌طور اجتناب‌ناپذیر بیشتر می‌گردد، این امر
 داشتن روابط قوی‌تر بازمی‌دارد.

تنوع پایگاهی در شبکه همسایگی هر دو دسته روابط همسایگی را ضعیف نگه
 تنوع قومی تنها باعث تضعیف روابط قوی همسایگی است و تأثیر تنوع مذهبی بر
 همسایگی کم در عین حال که بر روابط ضعیف اثر منفی دارد. تنوع محلی (مجموعه
 نیز باعث کاهش روابط ضعیف همسایگی است. در مجموع بر حسب داده‌های موجود در
 همبستگی چندگانه متغیرهای تجمع و تشکیل بر انسجام پیوندهای ضعیف و قوی
 ترتیب ۴۹ و ۱۴۱ صدم است. اگرچه این ضرایب، ضعیف به نظر می‌آید لکن از این ج
 وجود محدودیت داده، معناداری نظری در روابط متغیرها را به خطر نینداخته، مه
 اعتناست.

وفاق (برآکنندگی)، ارزشی شبکه همسایگی منظور و نتایج آن در جدول (۶) به تفکیک سه
 منطقه مورد مطالعه درج گردیده است. باید به دو نکته مهم در این باره اشاره گردد:
 نخست این که شدت علائق ارتباطی و تعهدات محلی در شبکه همسایگی پایین (کمتر از
 حد متوسط) لکن توافق درباره آن‌ها بالاست یعنی علائق و تعهدات همسایگی در عین حال که
 ضعیف است اما خیلی به هم نزدیک است.

دوم آنکه بین علائق محلی و مکانی مناطق بالا و پایین شهر تفاوت محسوسی دیده
 می‌شود. برتری این علائق در مناطق بالای شهر تا حد زیادی می‌تواند ناشی از تفاوت منزلی
 این مناطق باشد.

جدول شماره ۶. میزان انسجام ارزشی در شبکه همسایگی مناطق سه گانه شهر مشهد (تعداد شبکه=۳۰)

منطقه شهری	انسجام ارزشی برحسب مقیاس ۱۰۰ تا ۰	
	علائق ارتباطی	علائق محلی
سجاده شهر زیلای شهر	شدت	۷۱
	وفاق	۸۹
آزادشهر زیلای شهر	شدت	۶۱
	وفاق	۸۷
قلعه ساکنین	شدت	۴۰
	وفاق	۸۴
ایرانشهر شهر	شدت	۶۲
	وفاق	۷۸
کل	شدت	۷۸
	وفاق	۸۷

تحلیل چندگانه انسجام شبکه همسایگی

اگرچه نقصان داده‌های ثانویه موجود برای تحلیل چندمتغیره انسجام شبکه همسایگی
 و کمبودن تعداد شبکه (۳۰ مورد)، محدودیت زیادی را برای تعمیم نتایج تحلیل
 ایجاد می‌کند لکن به دلیل اهمیت نظری متغیرهای مورد تحلیل، سعی گردیده، صرف نظر
 از سطح معناداری آماری مدل و همبستگی بین متغیرها که قویاً تحت تأثیر تعداد شبکه
 (N) است، تصویری اجمالی روشنی از این روابط ارائه گردد و تعارض احتمالی در روابط تجربی

در مفهوم تحریف معیار برآکنندگی را نشان می‌دهد و عکس آن بر مفهوم انسجام و وفاق دلالت دارد. با
 توجه به این نکته که در این مطالعه، متغیرهای وابسته و مستقل به صورت همبستگی
 در نظر گرفته شده‌اند، بنابراین نتایج حاصل از همبستگی‌ها را باید با احتیاط تفسیر کرد.

پیوندهای قوی همسایگی، در حد خیلی ضعیف وجود دارد.

جدول شماره ۴. میزان انسجام رابطه‌ای در شبکه همسایگی مناطق سه‌گانه شهر مشهد

شبهه = ۳۰

انسجام رابطه‌ای برحسب مقیاس ۰ تا ۱۰۰		مناطق شهری	
عوامل	۱	۲	۳
پیوندهای قوی همسایگی			
سجادشهر (بالای شهر)	۱۸	۷۴	
آزادشهر (پایین شهر)	۲۸	۴۴	
قلعه ساخته‌شده (پایین شهر)	۲۶	۶۵	
کل	۲۷	۶۸	

انسجام ارزشی شبکه همسایگی

برای سنجش انسجام یا وفاق ارزشی شبکه همسایگی ابتدا ارزش‌های همسایگی خانوار با استفاده از «تحلیل عاملی» مطابق جدول (۵) به سه بعد (عامل) تقبیل یافته که با عناوین «علاقه ارتباطی» (عامل ۱)، «علاقه محلی» (عامل ۲) و «تعهد همسایگی» نام‌گذاری گردیده است. انتظار می‌رود ارزش‌های سه‌گانه مذکور زمینه و بستر ذهنی همسایگی را تسهیل نماید.

جدول شماره ۵. نتایج تحلیل عاملی ارزش‌های همسایگی مناطق سه‌گانه شهر مشهد

شبهه = ۳۰

عوامل		۱		۲		۳	
تقابل به معنویت با همسایه‌ها	var31	۰/۷۸۱					
رضایت از همسایه‌ها	var 32	۰/۷۶۹					
اعتماد به همسایه‌ها	var30	۰/۶۷۳					
عدم تمایل به ترک محله	Rvar 18.1	۰/۸۴۲					
مناسب دانستن محله برای زندگی	var17	۰/۸۳۷					
تلاش برای رفع مشکلات محل	var29	۰/۸۰۸					
قدردانی از امور خیریه محلی	var33	۰/۷۹۶					

با مشخص شدن ابعاد سه‌گانه ارزش‌های همسایگی و تبدیل مقیاس نمرات عاملی

تا ۱۰۰، میانگین نمرات به عنوان «شاخص شدت» و انحراف معیار نمرات به عنوان

دسته اول شامل قرینگی و تراکم رفت‌وآمد فرزندان، در میان گذاشتن مشکلات و رفت‌وآمد خانوادگی همسایگان است که می‌توان نام آن را عامل «پیوندهای قوی همسایگی» نامید.

دسته دوم شامل تراکم و قرینگی آشنایی و سلام‌و‌علیک همسایگان است که می‌توان آن را عامل «پیوندهای ضعیف همسایگی» نام‌گذاری نمود.

جدول شماره ۴. نتایج تحلیل عاملی قرینگی‌ها و چگالی‌های روابط اجتماعی در شبکه همسایگی شهر مشهد (تعداد شبهه = ۳۰)

عوامل		۱		۲	
قرینگی اجازه بازی و رفت‌وآمد بچه‌ها به منزل همسایه‌ها	Y4-gH	۰/۸۹۲			
چگالی در میان گذاشتن مشکلات با همسایه‌ها	Y5-gH	۰/۸۶۷			
چگالی اجازه بازی و رفت‌وآمد بچه‌ها به منزل همسایه‌ها	Y4-gH	۰/۸۶۷			
قرینگی در میان گذاشتن مشکلات بین همسایه‌ها	Y5-gH	۰/۸۳۷			
چگالی رفت‌وآمد با همسایه‌ها	Y6-gH	۰/۶۸۵			
قرینگی رفت‌وآمد بین همسایه‌ها	Y6-gH	۰/۵۷۰			
چگالی آشنایی همسایه‌ها	Y1-gH	۰/۹۷۰			
قرینگی آشنایی همسایه‌ها	Y1-gH	۰/۸۲۸			
چگالی سلام‌و‌علیک همسایه‌ها	Y2-gH	۰/۹۲۶			
قرینگی سلام‌و‌علیک همسایه‌ها	Y2-gH	۰/۹۱۳			

اینک برحسب نمرات عاملی حاصل آمده از هر یک از دو بعد مذکور یعنی «پیوندهای قوی همسایگی» (عامل ۱) و «پیوندهای ضعیف همسایگی» (عامل ۲)، هم‌آهنگی ساختاری یا انسجام رابطه‌ای شبکه همسایگی را برآورد نمود. در جدول ۴، اندازه (میانگین) انسجام رابطه‌ای شبکه همسایگی شهر مشهد به تنبیک سه منطقه مورد مطالعه درج گردیده است. سه نکته قابل توجه در جدول مذکور این است که:

اولاً تفاوت‌های آشکاری بین اندازه انسجام پیوندهای ضعیف و قوی همسایگی وجود دارد و انسجام شبکه همسایگی به طرز کلی تکیه بیشتری بر پیوندهای ضعیف دارد.

ثانیاً در دو سمت طیف منزلت مسکنی بالا (سجادشهر) و پایین (قلعه ساخته‌شده)، تفاوت‌های انگرایی ارتباطی همسایگان آشکارتر می‌گردد چنان‌که در منطقه بالای شهر، تکیه بر پیوندهای ضعیف بیشتر از منطقه پایین شهر است.

یافته‌ها

نتایجی که مورد بحث قرار می‌گیرد حاصل مطالعه ۳۰ شبکه همسایگی (در شبکه متشکل از ۵ خانوار مجاور) در سه منطقه سجادشهر، آژادشهر و قلعه ساختمان شهر مشهد است. در هر منطقه ۱۰ شبکه همسایگی مطالعه گردیده است. متوسط بعد خانوارهای عضو شبکه، سه نفر سابقه عضویت آن‌ها در شبکه همسایگی ۱۱ سال است. تنوع محلی شبکه همسایگی بسیار پایین و ۸۸ درصد از اعضای آن را افراد بومی (مشهدی) تشکیل داده‌اند. در دامه انسجام شبکه همسایگی در ابعاد رابطه‌ای و ارزشی توصیف می‌گردد و سپس مطابق مدل تحلیل روابط اجتماعی با متغیرهای تجمع و تکنیک اجتماعی واریس می‌گردد.

انسجام رابطه‌ای شبکه همسایگی

برای سنجش انسجام رابطه‌ای شبکه همسایگی ابتدا قرینگی و چگالی روابط همسایگان زمینه‌های آشنایی، سلام و علیک، رفت و آمد فرزندان، تبادل نظر درباره مشکلات و رفت و آمد خانوادگی مطابق جدول ۲ محاسبه گردیده و سپس با استفاده از روش تحلیل عاملی، قرینگی و چگالی‌های روابط مذکور در دو بعد «روابط قوی» و «روابط ضعیف» همسایگی دسته‌بندی نمرات عاملی مربوط به عنوان «انسجام روابط قوی» و «ضعیف شبکه» با مشخصه آماری جدول ۲ گزارش گردیده است.

جدول شماره ۲. قرینگی و چگالی روابط اجتماعی در شبکه همسایگی شهر مشهد (تعداد)

شبهه = (۳۰)

روابط قوی	روابط ضعیف	چگالی روابط قوی	چگالی روابط ضعیف
۷/۶	۷/۰	۱۷/۵	۱۷/۸
۲۶/۵	۳۹/۶	۷۰/۸	۷۰/۸
۵۸/۰	۲۰/۶		

نکته مشهود در جدول ۲ این است که تراکم و قرینگی در روابط و پیوندهای ضعیف همسایگی به مراتب بیش از روابط و پیوندهای قوی است. علاوه بر این که تراکم بیشتر از آن قرینگی در روابط قوی همسایگی مثل آمادورفت خانوادگی بسیار پایین است. نتایج تحلیل عاملی قرینگی‌ها و چگالی‌های روابط در جدول ۳ نیز به‌خوبی نشان می‌دهد که روابط همسایگی مذکور از حیث تداخل معنا، در دو دسته کلی چ

همسایگان) علاقه به مکان و محل زندگی)، و تعهد همسایگی (تلاش برای رفع مشکلات محله) تعریف گردیده است. برای محاسبه شاخص وفاق ارزشی ابتدا ارزش‌های همسایگی و همزیستی در سطح خانوار با استفاده از «تحلیل عاملی» دسته‌بندی گردیده و بعد از تبدیل مقیاس نمرات عاملی مربوط به مقیاس ۰ تا ۱۰۰ میانگین این نمرات به عنوان شاخص شدت ارزشی شبکه و «انحراف معیار آن‌ها به عنوان شاخص وفاق (پراکندگی) ارزشی شبکه همسایگی منظور گردیده است. بر این اساس شدت و پراکندگی خصوصیت ارزشی شبکه همسایگی به ترتیب برحسب میانگین و انحراف معیار نمرات عاملی (بعد از تبدیل مقیاس) در سه بعد، علاقه ارتباطی، علاقه محلی و تعهد همسایگی، برآورد گردیده است.

۳. شاخص تکنیک اجتماعی شبکه همسایگی

تکنیک اجتماعی شبکه همسایگی در بعد ناهمگونی اجتماعی و فرهنگی (تنوع نمادی) مشترکاً برحسب شاخص‌های تنوع قومی، تنوع مذهبی و تنوع محلی (محل تولد) شبکه و در بعد سلسله‌مراتب‌ها یا نابرابری برحسب تنوع پایگاهی شبکه تخمین زده شده است. در ادامه در مورد روش محاسبه هر یک از سه مفهوم مذکور توضیحاتی ارائه می‌گردد:

شاخص‌های تنوع قومی، تنوع مذهبی و تنوع محلی مطابق فرمول شاخص تغییرات کیفی به روش ذیل محاسبه گردیده‌اند: (کورتز، ۱۳۷۴: ۸۵).

$K \times IQV$ (فرمولی مورد انتظار) در مجموع ضروریات درونی مشاهده شده در طیفات موجود $IQV =$ برای محاسبه شاخص تنوع پایگاهی نیز ابتدا، شاخص پایگاه اقتصادی اجتماعی (ESS) خانوار از ترکیب نمرات استاندارد شده سه متغیر تحصیلات، درآمد سرانه و منزلت شغلی سرپرست خانوار محاسبه گردیده و سپس بر اساس فرآورده‌های مرکزی، ابتدا مرتبه پایگاهی هر شبکه همسایگی و بر مبنای «انحراف معیار» نمرات پایگاهی، تنوع یا نابرابری پایگاهی شبکه همسایگی محاسبه گردیده است.

۴. شاخص تجمع اجتماعی شبکه همسایگی

تجمع اجتماعی شبکه همسایگی در نوشتار حاضر تنها در بعد تمرکز اکونومیکی سنجیده شده و برای این منظور نیز تنها از دو شاخص تراکم سکونی (تعداد افراد ساکن تقسیم بر زیربنای سکونی)، ثبات سکونی (سابقه اقامت در محل) بهره‌گیری شده است.

داده‌ها توصیفی مورد تحلیل در این مقاله شامل متغیرهای فرعی تجمع اجتماعی و تفکیک اجتماعی که به‌عنوان متغیرهای مستقل در مدل تحلیل انسجام وارد گردیده‌اند و همچنین متغیر وحدت نمادی (وافق ارزشی) که یک بعد از مفهوم انسجام یا متغیر وابسته را تشکیل می‌دهد و داده‌های رابطه‌ای مورد تحلیل، تنها شامل متغیر همسایگی ساختاری (وابستگی متقابل) است که برحسب تراکم و فریبگی روابط اجتماعی «در بین اعضای شبکه همسایگی سنجیده می‌شود و یک بعد دیگر از انسجام شبکه را تشکیل می‌دهد. نکته حائز توجه در تحلیل ثانویه حاضر، فقدان یا ضعف داده برای برخی از متغیرهای داخل مدل نظری است که محدودیت‌هایی را برای تحلیل تجربی انسجام ایجاد کرده است. بر این اساس داده‌های مورد تحلیل محدود به متغیرهای ذیل خواهند بود:

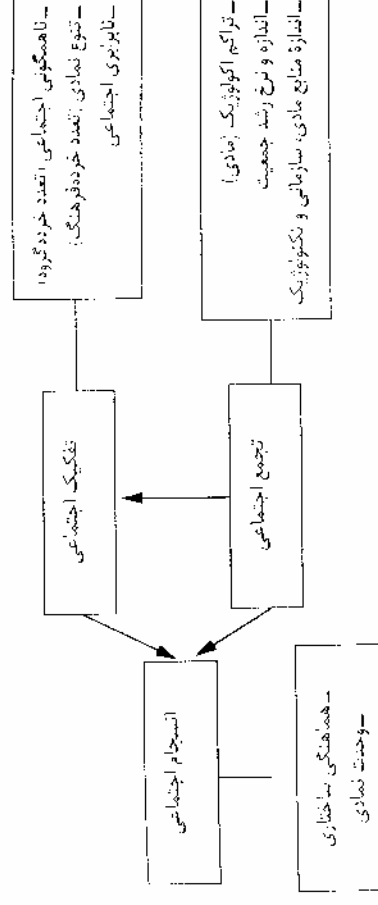
انسجام شبکه همسایگی تنها در دو بعد انسجام رابطه‌ای (همسایگی ساختاری، وابستگی متقابل) و انسجام ارزشی (وحدت نمادی، توافق ارزشی) تحلیل می‌گردد؛ تجمع اجتماعی شبکه همسایگی تنها در بعد تراکم اکولوژیک و تفکیک اجتماعی شبکه در ابعاد تنوع نمادی (تعدد خرده‌فرهنگ) و تنوع اجتماعی (تعدد خرده‌گروه) و نابرابری تحلیل می‌گردند. تعریف عملیاتی متغیرهای مذکور و روش محاسبه آن‌ها به شرح ذیل است.

تعریف عملیاتی متغیرها و روش محاسبه شاخص‌ها

1. شاخص انسجام رابطه‌ای شبکه همسایگی
انسجام رابطه‌ای شبکه همسایگی به معنای تراکم و فریبگی روابط همسایگان در زمینه آشنایی، سلام کردن، سپردن کلید منزل، اجازه رفت و آمد به فرزندان، در میان گذاشتن مشکلات و معاشرت خانوادگی تعریف گردیده است. روش محاسبه تراکم و فریبگی روابط همسایگی به شرح ذیل است:
$$X \times 100$$
 (تعداد روابط ممکن بین همسایگان ÷ تعداد روابط موجود بین همسایگان) × ۱۰۰ (جسی، ۱۳۷۵: ۱۴۸)
2. شاخص انسجام ارزشی شبکه همسایگی
وافق یا انسجام ارزشی همسایگان در این جا به معنای میزان توافق نظر همسایگان بر روی ارزش‌های همسایگی و هم‌زیستی شامل علائق ارتباطی (اعتماد، دوستی و علاقه به

جریلاهی، دوستانه، و زلفت‌آوند با همه (Unger & Wandersman, 1982) را بدرستی برمی‌گیرد.

شکل شماره ۱. نمودار مدل تحلیل نظری انسجام شبکه همسایگی

روش تحلیل ثانویه

داده‌های اولیه مقاله حاضر برگرفته از نتایج یک تحقیق پیمایشی است که در سال ۱۳۸۶ بر روی نمونه تصادفی ۵۰ خانواری ساکن در سه منطقه متفاوت از نظر منزلت مسکونی شامل جادشهر (منطقه بالا)، آزادشهر (منطقه میانی) و قلعه ساختمان (منطقه پایین) شهر مشهد صل آمده است. برحسب تعریف قراردادی در نمونه مورد نظر هر ۵ خانواری که کمترین فاصله بالی را با یکدیگر داشته‌اند یک واحد یا شبکه همسایگی محسوب شده‌اند و بدین ترتیب در یک از سه منطقه مذکور ۱۰ شبکه همسایگی و در مجموع ۲۰ شبکه همسایگی (مشکل از ۱۱ خانوار) مورد مطالعه قرار گرفته است. واحد تحلیل انسجام، شبکه همسایگی است. مورد هر شبکه دو دسته داده شامل «داده وصفی»^۱ و «داده رابطه‌ای»^۲ تولید گردیده است؛ و‌های وصفی شبکه برحسب فروردگرهای مرکزی^۳ و داده‌های رابطه‌ای از ماتریس همسایگی^۴ در ابعاد ۵×۵ برای هر شبکه همسایگی حاصل آمده است.

1. Attributional data

2. Relational data

3. هر شبکه همسایگی، صفات وصفی برحسب فروردگرهای مرکزی شامل میانگین، میانگین تعدیل شده، میانگین و بروردگرها، دارای بروردگرین آزاد (M-estimators) محاسبه گردیده است.

سؤال مهم تزئینک این است که وابستگی متقابل و وفای ارزشی تحت چه شرایطی شبکه اجتماعی (همسایگی) تغییر پیدا می‌کند؟ با انجام از نظریات کلان تحلیلی نظیر انسجام را می‌توان به‌طور عمده متأثر از دو فرایند تشکیل اجتماعی و فرایند تجمع اجتماعی دانست و تغییرات انسجامی شبکه همسایگی را در قالب مدل سه‌گانه انسجام، تشکیل و تفکیک^۳ اجتماعی تحلیل نمود. ابتدا دو فرایند تشکیل و تجمع اجتماعی تشریح و سپس این دو با انسجام شبکه همسایگی مورد بحث قرار می‌گیرد:

۱. فرایندهای تجمع اجتماعی

تجمع اجتماعی در این‌جا به معنای زیاد شدن تدریجی افراد و واحدهای اجتماعی ظرفیت‌های تولیدی آن‌ها در فضا است. این تجمع در طی سه فرایند فرعی مرتبط با یکدیگر صورت می‌گیرد. فرایند تراکم یا تمرکز اکولوژیک که با فضا‌ی قیاب دسترس، سازمان‌یافتگی فضا ارتباط پیدا می‌کند، فرایند رشد جمعیت که به‌طور عمده با نرخ مهاجرت به درون جمعیت و نرخ بازتولید جمعیت رابطه دارد و فرایند تولید که به سطح جمعیت به‌ویژه منابع مادی، سازمانی و تکنولوژیک مربوط می‌گردد (همان: ۱۸۵). در همسایگی نیز فرایند تجمع با هر سه مکانیزم صورت می‌گیرد: تمرکز اکولوژیک همسایگی بر حسب تراکم، مسکونی، سابقه سکونت و انگوری سکونت، رشد همسایگی بر حسب جابه‌جایی جمعیت ساکن در محله و تولید منابع همسایگی نیز بر حسب سطح منابع اجتماعی (اقتصادی)، سازمانی (سیاسی) و منابع تکنولوژیک (به‌ویژه حمایت‌ها و ارتباطات) و در توانایی بسیج قدرت در محله مشخص می‌گردد.

۲. فرایندهای تفکیک اجتماعی

با افزایش تراکم، اندازه/نرخ رشد و تولید جمعیت، رقابت برای دستیابی به منابع واحدهای اجتماعی نیز افزایش می‌یابد و چنین رقابتی، فرایند تشکیل را در بین واحدهای اجتماعی درون جمعیت فعال می‌سازد. تفکیک نتیجه دو فرایند چرخشی است. به‌طور متقابل یکدیگر را تقویت می‌کنند: فرایند نخست بر محور رقابت برای دستیابی به تخصصی شدن فعالیت‌ها^۳، مبادله منابع و تمایزبخشی^۴ می‌چرخد و فرایند دوم بر محور رقابت، مبادله، بسیج قدرت و کنترل منابع (همان: ۸-۱۸۷). از درون دو سیکل مذکور

۱. ادخال و وابستگی ساختاری مکانیزمی برای حل مشکل هماهنگی ساختاری است. بر حسب این مکانیزم، با ادغام واحدهای کوچک‌تر در درون واحدهای بزرگ‌تر و ایجاد وابستگی و روابط متقابل و کژکردی در بین آن‌ها مسئله هماهنگی مرتفع می‌گردد. ادخال و وابستگی در شبکه همسایگی از طریق گسترش تعداد و روابط متقابل همسایگان صورت می‌گیرد. بر این اساس هرچه گستردگی (اندازه) شبکه همسایگی و همچنین تراکم و فرینگی روابط اجتماعی همسایگان بیشتر باشد، انسجام رابطه‌ای (همدانگی ساختاری) شبکه همسایگی بیشتر خواهد بود.

۲. وفای یا تعمیم ارزشی مکانیزمی برای حل مشکل وحدت نمادی است. بر حسب مکانیزم وفای ارزشی، واحدهای اجتماعی با اساس نمادهای مشترک مثل زبان، ارزش‌ها و باورها به وحدت می‌رسند و بر حسب مکانیزم تعمیم ارزشی، توافق بر روی فرآیندترین ارزش‌ها، ملاک وحدت قرار می‌گیرد. در این حالت، به میزانی که ارزش‌های تعمیم‌یافته یا ارزش‌های ویژه فرهنگی طبقات، خرده فرهنگ‌ها یا خرده‌گروه‌ها سازگاری داشته باشد، وحدت بیشتری حاصل می‌شود و بالعکس. در عین حال این نکته را نمی‌توان نادیده گرفت که مشکل وحدت نمادی به‌ویژه در شرایط تنوع اجتماعی همواره با یک تعارض بالقوه روبه‌روست و ممکن است اثر دوگانه و متضادی بر انسجام اجتماعی داشته باشد. چنان‌که ممکن است تأکید بر ارزش‌های عام و نادیده گرفتن ارزش‌های خاص، باعث تعارض خرده‌گروه‌ها گردد. مسئله وحدت نمادی در شبکه همسایگی بر حسب میزان توافق و اشتراک ارزشی همسایگان قایم رفع خواهد بود. بر این اساس هرچه اشتراک زبانی، مذهبی و قومی و همچنین توافق بر روی ارزش‌های همزیستی مثل احترام، اعتماد، نوع‌دوستی و... بیشتر باشد، انسجام ارزشی (وحدت نمادی) شبکه همسایگی بیشتر خواهد بود.

بدین ترتیب می‌توان گفت انسجام شبکه همسایگی تابع دو فرایند عمده درونی شامل هماهنگی ساختاری و وحدت نمادی در بین اعضای شبکه (همسایگان) است و مشکل انسجامی شبکه در هریک از دو بعد مذکور به ترتیب با مکانیزم ادخال و وابستگی متقابل و وفای یا تعمیم ارزشی رفع می‌گردد. ابعاد و فرایندهای درونی انسجام شبکه همسایگی را می‌توان مطابق شکل ۱ نشان داد:

جدول شماره ۱. ابعاد و فرایندهای درونی انسجام شبکه همسایگی

ابعاد	همانگی ساختاری شبکه	وحدت نمادی شبکه
فرایند:	وابستگی متقابل همسایگان	وفای ارزشی همسایگان

چارچوب نظری انسجام شبکه همسایگی

در ادبیات جامعه‌شناسی انسجام عموماً به‌عنوان یک «صفت ساختاری» انتظام‌بخش شناخته می‌شود هرچند در این باره که صفات ساختاری چگونه به‌وجود می‌آیند، در بین جامعه‌شناسان اختلاف نظر وجود دارد. برخی از جامعه‌شناسان کلان‌نگر (مثل پیتر بلایو ۱۹۷۷)، تحلیل صفات ساختاری را مستقل از فرایندهایی می‌دانند که در بین افراد رخ می‌دهد و برخی (مثل کالینز، ۱۹۸۶) نیز، صفات ساختاری را حاصل تجمع رفتارهای فردی می‌دانند (Turner: 1993, 124). با الهام از جمع‌بندی خلافت‌آناناوان ترونر (۱۹۹۳) از آزادی مختلف جامعه‌شناسی نظم به‌ویژه دیدگاه‌های جامعه‌شناختی کلان‌نگر که تا حد زیادی سوابق نظری و تجربی انسجام در شبکه همسایگی به شرح پیش‌گفته را نیز تحت پوشش مفهومی خود قرار می‌دهد، می‌توان به یک تعریف روشن از انسجام شبکه همسایگی دست یافت و تغییرات آن را در قالب چارچوب یک مدل تحلیلی، شرح داد. علی‌رغم برخی اختلافات در تعریف «انسجام»، ایراد قرار مفهوم غالباً به‌عنوان یک پرچسب مناسب برای چندین فرایند مرتبط با یکدیگر به کار رفته و اندازه آن نیز همواره با سه‌بعد جداگانه زیر تغییر پیدا می‌کند:

۱. میزان هماهنگی^۲ در بین واحدهای اجتماعی
 ۲. میزان وحدت نمادی^۳ در بین واحدهای اجتماعی
 ۳. میزان تقابل و تضاد^۴ در بین واحدهای اجتماعی (همان: ۱۸۹)،
- بدین ترتیب در هر مجموعه از واحدهای اجتماعی از جمله شبکه همسایگی، انسجام اجتماعی همواره بر حسب میزان هماهنگی، وحدت نمادی و تقابل بین واحدهای تشکیل دهنده آن قابل تعریف خواهد بود. به‌علاوه همواره مکانیزم‌ها و فشارهای گزینشی^۵ معینی بر اثر مواجبه و حل مسائل اجتماعی در هر شبکه‌ای وجود دارد که در نظریات کلان تحلیلی، معمولاً بر روی سه مکانیزم تأکید بیشتری صورت می‌گیرد که به ترتیب مسائل سه‌گانه انسجام عبارتند از: «ادخال و وابستگی متقابل ساختاری»^۶، «وفاق یا تعمیم ارزشی»^۷ و «تمرکز سیاسی» (همان: ۱۹۰).
- در نوشتار حاضر به تناسب موضوع مقاله تنها بر روی دو مکانیزم هماهنگی و وحدت نمادی که در مفهوم روشن‌تری از انسجام شبکه همسایگی را فراهم می‌آورند، تأکید شده و در زیر توضیحاتی درباره فشارهای گزینشی مربوط ارائه می‌گردد:

1. structural property
2. coordination
3. symbolic unification
4. opposition and conflict
5. selection pressures
6. structural inclusion and interdependence

انسجام در واحدهای همسایگی استفاده کرده‌اند که مهم‌ترین آن‌ها بدین قرار است: ارنش‌ها و هنجارهای مشترک (Buckner, 1988) (Sampson, Raudenbush, & Earls, 1995)، شبکه‌های حمایت اجتماعی همسایگی (Buckner, 1981) (Glynn, 1995)، تعلق و پیوستگی (Stone & Hughes, 2002) (Puddifot, 1995)، کشر جمعی از طریق سازمان‌های همسایگی، (Helly, 2003) (Stone & Hughes, 2002)، احساس اعتماد و انسجام (Sampson, Raudenbush, & Earls, 1995) (Forrest & Keans, 2001)، احترام به همسایه و مدارا با آن (Stone & Hughes, 1988)، فعالیت‌های همسایگی از قبیل: مبادلات کلامی و غیرکلامی دوستانه، و رفت‌وآمد با هم (Unger & Wandertman, 1982).

از دیگر نکات قابل توجه در مطالعه انسجام واحدهای همسایگی، تأکید بر شبکه روابط اجتماعی در بین همسایگان و توجه به روش تحلیل شبکه^۱ می‌باشد (Campbell & Lee, 1992) (Cattell, 2001) (Henning & Lieberg, 1996) (Thomese & Van Tilburg, 2000).

همچنین طرح نظریه پیوندهای ضعیف^۲ توسط گرانووتر (Granovetter, 1973) عرصه پژوهش‌های همسایگی را با این مسئله مواجه ساخته است که آیا تقویت انسجام همسایگی و به عبارتی حرکت به سمت پیوندهای قوی^۳ در سطح گروه‌های کوچک با همبستگی اجتماعی در سطح اجتماع عام (در این‌جا اجتماع عام شهری) در تقابل قرار نمی‌گیرد؟ یافته‌های پژوهشی در این میان به نتایج متفاوتی انجامیده است به گونه‌ای که برخی از محققان نشان داده‌اند که تقویت پیوندهای همسایگی لزوماً به کاهش انسجام در اجتماع عام منجر نمی‌شود (Punam, 2000) و در مقابل، گروهی دیگر از محققان نشان داده‌اند که میزان بالای همبستگی در سطح همسایگان تعهد به شهر یا اجتماع بزرگ‌تر را کاهش می‌دهد (Forrest & Keans, 2001) (Forrest, 2000).

البته با الهام از نظریه راسل آکف (Ackoff, 1972, 1981)، رویکرد ثالث چنانچه در این مقاله اتخاذ گردیده این می‌تواند باشد که وقتی جامعه یک نظام کل یا اجتماع اجتماعات، تلقی می‌شود، اجتماعاتی که ممکن است یا هم سازگاری‌هایی داشته باشند، در این صورت انسجام اجتماعات مختلف که سازنده این نظام کل هستند می‌تواند مکمل هم باشد نه متضاد. در این صورت به جای تأکید بر انسجام، این با آن، اجتماع می‌تواند بر انسجام، این و آن، اجتماع تأکید نمود.

سیاسی (Hays & Kogl, 2007)، سرمایه اجتماعی (Hays & Kogl, 2007) و سرمایه اجتماعی (Warr, 2005) با مقوله همسایگی نمونه‌هایی از دل‌مشغولی‌های مردمی عرصه می‌باشد.

در بین موضوعات فوق، سرمایه اجتماعی از پرتنوع‌ترین مفاهیم است و دلیل آن است که همسایگی در ایجاد و حفظ سرمایه اجتماعی دارد و بر این اساس، سیاست‌گذاری مرتبط با همسایگی معطوف به حمایت از سرمایه اجتماعی و حفظ و ارتقای آن است (Forrest & Keans, 2001).

از آن‌جایی که انسجام اجتماعی یکی از مؤلفه‌های مهم سرمایه اجتماعی است، محققان به تحلیل و تبیین شبکه‌ها و پیوندهای اجتماعی در طبقه نضای همسایگی پرداخته‌اند. از این طریق تلاش نموده‌اند تا اولاً میزان انسجام در شبکه همسایگی را تعیین نمایند. عوامل مؤثر بر میزان انسجام شبکه را تعیین نمایند.

بر این اساس، عموماً محققان در پی عوامل قوم‌بخش یا زوال‌بخش انسجام همسایگی بوده‌اند. عدم تجانس فرهنگی و زبانی (Forrest, Grang, & Nagi, 2002)، شبکه و حجم روابط خارج از همسایگی (Wellman and Wortly, 1990)، وضعیت اقتصادی ساکنین (Thomese & Van Tilburg, 2000) از جمله عواملی هستند یافته‌های پژوهشی به کاهش انسجام در شبکه همسایگی می‌انجامد.

در مقابل، برخی از تحقیقات بر نقش مثبت عوامل زیر بر تقویت انسجام و همسایگی صحه گذاشته‌اند:

متغیر بودن شبکه و در دسترس بودن منابع و ظرفیت‌های بیشتر (Cattell, 2001) از فناوری اطلاعات، (Wellman, Barry, 2001)، تأهل و افراد متأهل بیشتر از مجردین، همسایگی اهمیت می‌دهند، تحصیلات و درآمد بالا، (Cattell, 2002)، Grang, & Nagi, 1992) جنسیت؛ همسایگی برای زنان اهمیت بیشتری دارد (Campbell & Lee, 1992) به مردان کمتر در پیرون از خانه کار می‌کنند و وقت بیشتری را به همسایگان می‌دهند و در نتیجه، اهمیت بیشتری برای آن قائلند. (Campbell & Lee, 1992) (Wierzbicki, 1999).

این جهت نیز تدوین متفاوتی بر حیات شهری دارد لکن در این باره توافق کلی وجود دارد که همسایگی بخش مهمی از نضای عمومی شهر است که مجال ارتباط و پیوند اجتماعی را برای ساکنین فراهم می‌نماید و تضعیف آن باعث فرسایش انسجام شهر می‌گردد.

مقاله حاضر درصدد است با تحلیل ثانویه داده‌های یک تحقیق پیمایشی در زمینه روابط همسایگی در شهر مشهد ضمن ارائه تصویری از انسجام شبکه‌های همسایگی، تحلیلی اجتماعتی از عواصم تقویت یا تضعیف انسجام شبکه همسایگی در این کلان‌شهر ارائه دهد.

مروری بر سوابق

همه‌چیز با انگلیسی و دن‌مشغولی سیاست‌گذاران و مدیران شهری از تضعیف شبکه‌های همسایگی در کلان‌شهرها، محققان نیز با طرح مفاهیمی همچون عرق همسایگی^۱، احساس همسایگی^۲، تعقل همسایگی^۳، انسجام همسایگی^۴ توجه خود را معطوف به فرسایش پیوندها و انسجام در عرصه همسایگی و به نحو کلی در عرصه عمومی و حیات شهری نموده‌اند. باید خاطر نشان ساخت که همسایگی و آثار اجتماعی ناشی از آن در محیط‌های شهری مدرن، یکی از پرتنوع‌ترین و پراگمات‌ترین موضوعات پژوهشی در جامعه‌شناسی شهری و حوزه‌های مرتبط می‌باشد.

تنوع و تعدد پژوهش‌های مرتبط با موضوع همسایگی خودگرایی مطلب است. رابطه متغیرهایی همچون سلامت جسمی و روانی (Ellaway, Macintyre, & Kearns, 2001) (Kennedy, Kennedy, & Kawachi, 2001) (Blakely, Kennedy, & Kawachi, 2005) (Gomes & Muntaner, 2005) (Kennedy, & Glass, 1995) (Cattell, 2001)، حزم و بزرگساری و مشکلات رفتاری (Caughy, Nettles, & Gunn, 2008) (O'cambo, 2008)، رفاه و نتایج تحصیلی فرزندان، (Emory, Caughy, Harnis, & Franzini, 2008) (Plyhon, Lorraine, Butler, Belgrave, & Allison, 2008) و مشارکت

۱. <http://www.oxfordjournals.org/doi/abs/10.1093/oxfordjournals.urj.a1000000>

۲. داده‌های این مقاله برگرفته از پیمایش همسنگی جسمی در شبکه‌های همسایگی شهر مشهد (مورد بررسی) - مرکز منطقه - آزادشهر - قم - است که توسط گروه مهلا جزایری انجام شده است.
 ۳. <http://www.oxfordjournals.org/doi/abs/10.1093/oxfordjournals.urj.a1000000>
 ۴. <http://www.oxfordjournals.org/doi/abs/10.1093/oxfordjournals.urj.a1000000>
 ۱۳۸۶: مجله جامعه‌شناسی، مشهد، زمستان و بهار، به ترتیب: آقایان دکتر علی یوسفی و دکتر محسن یوسفی، پردیس.

2. Neighborhood pride

3. Sense of neighborhood

همسایگی^۱ از جمله مهم‌ترین واحدهای اجتماعی است که سازنده و قوام‌بخش عرصه عمومی در شهرها می‌باشند. عرصه عمومی محلی است که مجال رو در رو شدن و مواجهه را فراهم می‌کند و پیوندهای اجتماعی را تقویت می‌کند. همسایگی قلب اجتماع محلی است و در برابر اضمحلال ناشی از خصوصی شدن مقاومت می‌کند (Talen, 1999). بر این اساس یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های جامعه‌شناسان و دست‌اندرکاران مدیریت شهری حفظ و استمرار حضور همسایگی در عرصه عمومی می‌باشد.

با رشد روزافزون شهرنشینی و تشکیل کلان‌شهرها، جامعه شهری بیش از هر زمانی با مسئله اضمحلال محله یا همسایگی مواجه گردیده است. رشد شتابان شهر همراه با غلبه فضاهای مجازی و توسعه روابط الکترونیک در شهرهای مدرن، علاوه بر این‌که گرمی روابط اجتماعی را در شهرها کاهش و زمینه بیگانگی جمعی را فراهم آورده، اهمیت اجتماعی مکان و هویت‌های محلی (از جمله همسایگی) را شدیداً تضعیف نموده است (ممتاز، ۱۳۸۱). با ضعیف شدن پیوندهای سنتی اجتماع محلی، ارتباطات خویشاوندی، باورهای دینی مشترک و ارزش‌های اخلاقی نیز جای خود را به گمنامی، فردگرایی و رقابت داده و سبک‌های جدیدی از زندگی در شهر به وجود آورده است (Forrest & Keans, 2001).

یکی از موضوعات مهم در مطالعات جامعه‌شناختی شهر در دوره اخیر، موضوع همسایگی و مفهوم «اجتماع از دست رفته»^۲ است که به معنای فقدان احساس نسبت به اجتماع به واسطه فقدان تعامل اجتماعی همسایگی در یک مکان مشخص است (Talen, 1999). در بسیاری از کشورهای پیشرفته، موضوع مهم در زمینه همسایگی توجه به کاهش سطح اعتماد، اضمحلال شبکه‌های اجتماعی، اضمحلال هنجارها و ارزش‌های مشترک و فقدان «انسجام اجتماعی»^۳ است (Priemus, 2004). به همین جهت، بازسازی شبکه‌های اجتماعی و افزایش انسجام در شبکه همسایگی، نقطه کانونی سیاست‌های تجدید حیات شهری در بسیاری از کشورهاست^۴ (Flint & keans, 2006).

اگرچه تجربه همسایگی در کلان‌شهرها در کشورهای مختلف، تفاوت‌هایی با هم دارد و از

1. neighborhood

2. Community lost

3. social integration

۴. توجه به موضوع همسایگی همچنین ناشی از نگرانی سیاست‌گذاران شهری در مورد شکل‌گیری برخی از اشکال همسایگی خصوصاً تمرکز رویه تراید مردم محروم در مناطق خاصی از شهرها و آثار و نتایج مستندای این تمرکز به‌ویژه تهدید آن برای نظم اجتماعی در شهرها بوده است (Forrest & Keans, 2001).

تباط اجتماعی را
مهمی دارد. تحلیل
گرفته شهر مشهد
تر از حد متوسط و
شیکه نیز از لحاظ
و تعهدات نسبتاً
کمی از این است که
سذمی و محلی در
بی ثبات مسکونی و

اجتماعی. تفکیک

ملات و روابط اجتماعی
شناسی شهری می‌باشد.

1. Public sphere

- crime: A multilevel study of collective efficiency. *Science*, 5, 918-924.
- Stone, W., & Hughes, J. (2002). understanding community strengths. *family matters*, 61, 62-67.
- Talen, E. (1999). sence of community and neighbourhood form: an assessment of the social doctrine of new urbanism. *urban studies*, 8, 1361-1379.
- Turner, Jonathan. (1993). "Analytical theorizing". pp. 156-194 in the *Social theory today*, edited by A.Giddens and J. Turner. Cambridge: Polity Press.
- Thomese, F., & Van Tilburg, T. (2000). Neighbouring networks and environmental dependency. *Aging and society*, 20, 55-78.
- Unger, D. G., & Wandersman, A. (1982). neighbring in an urban environment. *American Journal of community psychology*, 10 (5), 493-509.
- Warr, D. J. (2005). Social networks in a 'discredited' neighbourhood. *Journal of sociology*, 41 (3).
- Wellman and Wortly, (1990). Different Strokes from different folks: Community ties and Social Support. *American Journal of Sociology*, 96 (3), pp. 558-588.
- Wellman, Barry, (2001). "Physical Place and Cyberspace: The Rise of Personalized Networks." *International Urban and Regional Research* 25: 227-252.

علی یوسفی، استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد و پژوهشگر اجتماعی است
(نویسنده مسئول).

Yousofi@um.ac.ir

محسن نوغانی، استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد و پژوهشگر اجتماعی است.
مهلا حجازی، کارشناس ارشد پژوهش علوم اجتماعی است.

city: some obser
www.neighbourho
Glynn, T. J. (1981).
human relations, 3
Gomes, M. B., & Mu
in East Baltimore
capital. *critical pub*
Granovetter, M. (197
1360-1380.
Guest, A., & Wierzbi
of GSS evidence.
Hays, A. R., & Kogl,
and political partic
waterloo,IOWA .
Helly, D. (2003). Soc
28 (1), 19-42.
Henning, C., & Liebe
a new perspective.
Kawachi, I., Kennedy
acontextual analysi
Kearns, A., & Forres
studies, 37, 995-10
Plybon, L. E., Lorra
Examining the link
of support copin
psychology, 29 (4).
Priemus, H. (2004).
Netherlands. *Euro*
Puddifot, J. E. (1995
applied social psyc
Putnam, R. D. (2000
new york: simon a
Rohe, W.M. and Ste
Housing Policy De
Sampson, R. G., Rau

انسجام در شبکه‌های همسایگی شهر مشهد

علی یوسفی، محسن نوغانی، مهلا حجازی

(تاریخ دریافت: ۸۸/۴/۲۳. تاریخ پذیرش: ۸۸/۱۰/۳۰)

چکیده: همسایگی بخش مهمی از فضای عمومی شهر است که فرصت ارتباط اجتماعی را برای ساکنین فراهم می‌آورد و از این جهت در تقویت انسجام شهر سهم مهمی دارد. تحلیل ثانویه داده‌های همسایگی بر روی ۳۰ شبکه همسایگی در سه منطقه برگزیده شهر مشهد بدرستی نشان می‌دهد که انسجام رابطه‌ای شبکه همسایگی این شهر کمتر از حد متوسط و بیشتر نیز متکی بر پیوندهای ضعیف همسایگی است و انسجام ارزشی شبکه نیز از لحاظ شدت علائق ارتباطی و تعهدات محلی ضعیف اما از نظر اشتراک علائق و تعهدات نسبتاً بالاست. تحلیل چندگانه انسجام رابطه‌ای و ارزشی شبکه همسایگی نیز حاکی از این است که متغیرهای ثبات مسکونی، تراکم مسکونی، تنوع پایگاهی، تنوع فوس، مذهبی و محلی در تغییرات انسجامی شبکه دخیل هستند و در این میان دو متغیر نخست یعنی ثبات مسکونی و تنوع پایگاهی سهم بیشتری در این تغییرات دارند.

مفاهیم کلیدی: شبکه همسایگی، انسجام رابطه‌ای، انسجام ارزشی، تجمع اجتماعی، تنگنای اجتماعی.

مقدمه

عرضه عمومی^۱ نقش مهمی در حیات شهری دارد و مطالعه تعاملات و روابط اجتماعی شهروندان در بطن این عرصه یکی از موضوعات کانونی در جامعه‌شناسی شهری می‌باشد.

I. Public sphere

مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره دهم، شماره ۱، بهار ۱۳۸۸، ص. ۱۳۸-۱۶۱.

فهرست

- بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر دانش آفرینی
محمد عباس‌زاده، لیلا مقتدایی ۲۸-۳
- بررسی روند تحول و موانع ساختاری توسعه سیاسی در ایران (۱۳۰۴-۱۳۸۲)
محمد عبداللهی، فیروز راد ۶۳-۲۹
- بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با مدارا در بین دانشجویان دانشکده‌های
علوم اجتماعی دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبایی
محمود شاعرپور، تقی آزادارمکی، علی عسکری ۹۸-۶۴
- زمینه‌های فرهنگی و ادبی کشف حجاب در ایران؛ شعر مخالفان و موافقان
محمدرضا جوادی یگانه، فاطمه عزیز یزی ۱۳۷-۹۹
- انسجام در شبکه‌های همسایگی شهر مشهد
علی یوسفی، محسن نوغانی، مهلا حجازی ۱۶۱-۱۳۸
- بررسی عوامل برانگیزنده گرایش به مهاجرت‌های بین‌المللی جوانان ۱۸-۳۰
ساله شهرهای شیراز و ارسنجان
علی اصغر مقدس، زکیه شرفی ۱۹۰-۱۶۲
- معرفی کتاب: جنسیت و سیاست اجتماعی در اوضاع و احوال جهانی
(تأملاتی پیرامون ساختار جنسیتی شده امر اجتماعی)
مهدی ابراهیمی ۱۹۶-۱۹۱

داوران این شماره: فرهنگ ارشاد (دانشگاه شهید چمران اهواز)، شهرام پرستش (دانشگاه تهران)، فاطمه جواهری (دانشگاه تربیت معلم)، غلامرضا ذاکر صالحی (مؤسسه پژوهش و آموزش عالی)، اعظم راوودراد (دانشگاه تهران)، محمدجواد زاهدی (دانشگاه پیام نور)، ملیحه شیبانی (دانشگاه تهران)، غلامرضا صدیق اورعی (دانشگاه فردوسی مشهد)، میرطاهر موسوی (دانشگاه علوم پزشکی)، احمد فیروزآبادی (دانشگاه تهران)، محمدامین قانع‌راد (مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور).

انجمن جامعه‌شناسی ایران

مجله جامعه‌شناسی ایران

دوره دهم، شماره ۱، بهار ۱۳۸۸

امتیاز: علمی-پژوهشی ۲/۲۹۱۰/۱۶۳۹ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۸۱/۱۲/۲۵

مقالات این مجله در سایت‌های www.SID.ir و WWW.isc.gov.ir قابل دسترسی است.

آماده‌سازی، حروف‌نگاری، صفحه‌آرایی و نظارت بر چاپ دفتر نشر آگه
(ویراستار فنی: محمود متحد، حروف‌نگار و صفحه‌آرا: فرشته آذرباد، نفیسه جعفری، ناظر چاپ: علی حسین‌خانی)
تاریخ انتشار: بهار ۱۳۸۹، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طیف‌نگار
شادآباد، خیابان ۱۷ شهرپور، روبه‌روی در اصلی پرسی‌گاز، تلفن: ۶۶۸۰۰۳۰۰

مرکز پخش: مؤسسه انتشارات آگه

خیابان انقلاب، روبه‌روی دبیرخانه دانشگاه تهران، شماره ۱۳۴۰

تلفن: ۶۶۴۶۷۲۲۳، فکس: ۶۶۴۶۰۹۳۲

info@agahpub.ir

ه نحوی موجبات ارتقاء دانش جامعه را
ای نیل به اهداف مزبور، مقاله لازم است
مند مفاهیم نظری اصیل و کمک به
شناختی.

دانشگاه فردوسی
دانشگاه تربیت معلم
دانشگاه مازندران
دانشگاه آزاد اسلامی
دانشگاه علامه طباطبایی
دانشگاه شهید بهشتی
دانشگاه کرمان
دانشگاه شیراز
دانشگاه اوهایو (امریکا)
دانشگاه تهران

مگاه تهران، طبقة اول،

۸۸۰۰۴۷۴۲، نامبر: ۸۸

iran_sociology@yahoo.com

ناسی ایران نیست.

انجمن جامعه‌شناسی ایران

مجله جامعه‌شناسی ایران

علمی-پژوهشی

دوره دهم، شماره ۱، بهار ۱۳۸۸

سیاست مجله: مجله جامعه‌شناسی ایران به انتشار مقالات علمی-پژوهشی می‌پردازد که به نحوی موجبات ارتقاء دانش جامعه را فراهم نماید و یا به‌ویژه به فهم مسائل اجتماعی ایران و شناخت علل و یا آثار آن‌ها کمک نماید. برای نیل به اهداف مزبور، مقاله لازم است حداقل حائز یکی از شرایط ذیل باشد: ۱. ارائه یافته‌ها و نتایج پژوهش روشنند؛ ۲. تولید روش‌مند مفاهیم نظری اصیل و کمک به پیشرفت نظری جدید (و نه صرفاً ترویج مفاهیم و نظریه‌های جدید دیگران)؛ ۳. نوآوری روش‌شناختی.

صاحب امتیاز:

انجمن جامعه‌شناسی ایران

مدیرمسئول:

حسین سراج‌زاده

سرمدبیر:

فرهنگ ارشاد

مدیر داخلی:

صلاح‌الدین قادری

اعضای شورای علمی:

اعظم آزاده	دانشگاه الزهرا	هما زنجانی زاده‌اعزازی	دانشگاه فردوسی
شهلا اعزازی	دانشگاه علامه طباطبایی	سیدحسین سراج‌زاده	دانشگاه تربیت معلم
فرهنگ ارشاد	دانشگاه شهید چمران	محمود شارع‌پور	دانشگاه مازندران
غلامعباس توسلی	دانشگاه تهران	داور شیخاوندی	دانشگاه آزاد اسلامی
حمیدرضا جلالی‌پور	دانشگاه تهران	محمد عبداللهی	دانشگاه علامه طباطبایی
فاطمه جواهری	دانشگاه تربیت معلم	ابراهیم فیوضات	دانشگاه شهید بهشتی
مسعود چلبی	دانشگاه شهید بهشتی	عبدالحمید کرباسی	دانشگاه کرمان
علی محمد حاضری	دانشگاه تربیت مدرس	عبدالعلی لهسایی‌زاده	دانشگاه شیراز
محمد حریری اکبری	دانشگاه تبریز	علی اکبر مهدی	دانشگاه اوهایو (آمریکا)
محمدسعید ذکایی	دانشگاه علامه طباطبایی	عبدالحسین نیک‌گهر	دانشگاه تهران
محمدجواد زاهدی	دانشگاه پیام‌نور		

ناشر:

انجمن جامعه‌شناسی ایران

تهران، بسزرگراه جلال آل احمد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، طبقه اول،

دفتر انجمن جامعه‌شناسی ایران

صندوق پستی: تهران ۸۶۴-۱۴۳۹۵، تلفن: ۸۸۰۰۴۷۴۲ و ۸۸۶۳۱۸۹۱، نمابر: ۸۸۰۰۴۷۴۲

نشانی سایت انجمن: <http://WWW.isa.org.ir>، پست الکترونیکی: iran_sociology@yahoo.com

مقاله‌های منتشر شده در مجله لزوماً بیانگر دیدگاه انجمن جامعه‌شناسی ایران نیست.

مجله در رد یا پذیرش مقاله‌ها آزاد است.

قیمت: ۱۵,۰۰۰ ریال